

20276

SMÅLAND
=====

Karlstorp, Kråkshult,
Hässleby

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

20/10 1949

Nilsson, K.J., 1949

Svar på ULMA:s frågelista M 188 Vård
och användning av vilda träd, örter
och växter på inägomark

63 bl.4:o

20276

Wård och omvårdning av vilda
Träd, Buskar och örter på
mågare

Ekern.

Ekern är som vi vet väldigt,
och därtill en skogens krona, och
den har arbetats fram förmodat av
olika slag i ärtområden jämt vån
tid, man ser det på de gamle Ekens stöcker
skarna som ofta drags fram i olika
små insjöar i väst land, även ser vi
på våra medeltida kyrkor att dom är
belagda med handarbetade Ekspån både
på väggar och Tak, även gamla möbler
från 1600-talet finns av Ek.
även gamla Pappkärn och Kar och
träsnar, och mycket annat som man
själv ser om från en gångens tid.

Nu är de gamla Ekarna på utgående
 och kan ej återkomma på århundraden,
 ty några mindre som nu står kvar
 växer jättsakta, och nya planteras
 ej. Ekens fodrar ingen extra värd,
 den forwar sig sjelf, den Toppbeugs
 aldrig, och den viss ej på alla gär-
 dar. Jag minns att på den gård där
 jag är bar-född fanns ingen Ek,
 och gården är stor den är ett halft
 hemman och står ägaridd. Gården
 är Tabl. i Kråkskults socken östra
 härad. Värdandeägaren J. P. Johansson
 har tagit en Ektesning i Planterade
 den i tomten en Cirka 15 meter
 från bonngshuset, blott för att
 hans gård skulle ha ett Ekträd.
 Det är nu 50. år sedan, och den
 är ej ännu grövre än en småcket
 telefonstolpe, jag var ä såg den i
 sommar, 1949

I den gamla tiden så de stora
 byarna var oskiftade, så var ju all
 skogen oskiftad och gemensam, då
 högg dom gemensamt i sambytte
 som det kallades, men sedan ett
 skift övergätt byn så fick var och
 en hugga och värda sin lott efter
 tycke och eget behag, fick den ene
 mera värdefull skog så fick ^{han} Temna
 från sig efter värderat pris eller och
lösa ut det från grannen, eller betala
 till grannen. Alltrog så fick dom var
 sitt eget. Hude jag nu fått en ek vid
 min åkerren så kunde jag hugga den.

Ekor högs alltid vi midsommars då
 barken var lös, den torkades och
 hockades och såldes till Gärvernerna,
 även grenarna flängdes, dom togs
 sedan till brännved, stöckarna kapa-
 des och klövs till laggstäv och takspån.

När på de somare öfröndena så
 hot det startas småindustrier, som
 tillverkar trädgårdsmöbler av de skala=
 =de Eregrenarna. Det ekvarke som
 skulle användas till slöjd och redskap
 måste lagras vänt ett år, särskilt
 det som användes till cagnar och
 laggkärl, endast kvistfritt virke kan=
 =de användas, och det var endast
 den ståta stammen, Själva ytan
 användes ej ty den tog så lätt röta
 Eklovet utväxer mycket sent
 man skulle ej så höret förr än
 Eklovet skyddes. Duvon sådes det
 Eklovet kom sällan till användning
 ty på sommaren var det ej mest
 utväxlet och på hösten bog ej Eken
 Ekallan plockades och användes dels
 till svin föder och dels till kaffe
 för att på bort den beska smaken

an kok = tes det först en lut och
 sedan smälades som och hämmen
 kokades och rostades till kaffe.

Eken fortplantar sig själft, ge-
 = om allomen, den driber sj nya
 skott vid stubben där den lugs.

Något häleri om eken är obekant,
 men en gång har jag varit och
 hämtat bot från en eke. Det var
 på våren 1883 jag var då 18 år
 jag var då hos en sned i vår sock-
 = en, och som hade en pojke som
 var års gammal. Pojken hade fått
 ett svårartat Exem på huvudet
 som sökte flera läkare men
 utan resultat, inga hjälpte. Så
 kom det en gammal tospårning och
 sade att som skulle plocka Eksoiv
 som dultit på Eken över vintern
 i koka det till en lut och bada

brändet med denna lutt några gånger, då blev jag visad att gå i hämta Eken, men jag fick ej taga några medfärd utan ta dem på Trödet, så skedd och Pajken blev bra. Han är nu 59. år och om det var tron eller lövet som hjälpte är obekant. Bland alla Träd som som högs så sparades alltid Eken.

Linden

Linden är ett jämvärdigt träd liksom Eken, men den växer ej vilse på alla platser, även kan planteras var som helst till allier vid vägar och gator, som pryddessträd och växer fort, i lund kläpas den och formos annars är den högväxt i vildt tillstånd, och har långa släta grenar:

Den äldre liden så användes linden
 mycket värdefull, genom att barken
 användes till Bastrep - Tömmar och
svären och allskanda flätningar, den
 färgades också och användes till gals-
 mattor m m. Då linden rot eller
 stubb högs, så lades stockarna i grenar
 i vattnen i någon sjö ån eller damm
 där skulle den ligga ett år för att
 fibrerna skulle lösa fördela sig lätt.

Då den legat sin tid så togs
 stockarna upp och barken avtog,
 man högg händer genom barken från
 ena änden till den andra så gick det
 lätt att få av delarna, det var endast
 den inre barken som användes till
 Basten, som kunde den spingas sönder
 i hand hvar fjära som häst, dessa
 hand spans sedan till rep å Tömmar
 och arbetades efter behov.

Sjelva träet hade mindre värde
 det togs till bränved både stovv
 och gagnar. Jag frågade en gammal
 skåns och besökspossiorare herr
 Wicksjö, om han hade arbetat i Linné-
 = Träd, men det hade han aldrig gjort
 det trädet är så förlöst och slitigt
 så det kan inte användas till någon-
 = ting säger han. Om någon annan
 har använt det för andra ändamål
 är obekant. När Linné bodde i
 så tog han sitt främjöl i blomster-
 = och till sitt byggnadsarbete.

Linnéträdet som planterades vid går-
 = den kallades vindträd (ädelträd) det
 skulle bestämma deras öde som sette
 det och hade där, växte nu trädet
 bra och trädde på sin nya plats
 så ledade det lycka i Trasmad för
 folket, men lyxade det nu så gick det

säkrest att flytta där, ett vildträ
 vägrade ingen hugga eller skoda,
 samma var förhållandet med ödetrad
 andra sårter träslag. både Tama
 och vilde. Mycket av Lindens blad
 och blommor ansågs som lökemedel
 för både människor och djur. Min
 gamla farmor, Stina Mari född 1802 hade
 en gammal örtbok från 1700-talet, och
 i den stod mycket om lindens som
 botemedel för sjuka, även för att
 linsmetrad stötta till pulver användes
 för sår, och bölder och varbildning,
 och för marters bruk skulle det
 vara tärnarna för ojämliga gifter
 och dålig lukt från männen.

Att beseda tier på linsblommor för
 lufttröskotakt i halsfluss är ej
 uraldligt det har används på
 de sårare även blommorna finns på
 apoteken.

jag har hört eller läst en gång
att det var tre familjer, Lindstedt
Lindstedt och Tilander hade fått
samman samman efter detta träd, (Lindsten)

Det var en stor lind med tre
stammar som växte vid jonsboda
Lindsteds gård. När familjen Lindstedts
utdog så fortvånade en av stammarna
på den gamla lindens, och när den
store Botanikern linds dotter avled
upphörde den andra stammen att leva,
och när den sista av familjen Tilander
avsommade utdog den tredje stammen
och trädet upphörde att leva.
På här det berättas om jonsboda Lind.

Om den blev utsatta för skabb eller
{Exem} så skulle den vara linnebest
och bada i lotion det smed tjelpe
Det sädes också att djuren ej ät
av lindens löv eller blommar

Lindens älder är för mig
obekant, den måste liksom andra
träd ^{vara} högt, den har ofta förhåll
när i både sägner och gamla visor,
sär Lindens namn varit med.

För att ytterligare få höra om
Linden så uppsökte jag en gammal
beståndare på sin gård Wada i
Tränsholms socken östra härad. Hans
namn är Rabert Wälinder.

Jag frågade hur ni hind sjö på går-
den, efter som ni arbetat med best-
gå: då var vi, vi har gott om lind
ute i kogen vid å nersom den gamla
kvastdammen, men vi har hugt mycket
sedan tiden jag arbetade med best-
men nu lämnar det inte ser hampan
huru till bruk! Man se gå ut å få
se Lindarna vid dammen? ja: gärna
då vi var lagur till lite middag

Vi gick, det var ganska långt ä vi
 kom slutligen, ^{dit} där träsigan berg och
 backar met till den gamla dammen
 Kvarnen var besta för över 50 år sedan

Här kom de nu si lindarna bland
 sten och mosas ä buskar, då ä alla
 de där bögar ä greniga träden, ja:
 dom var verkligen höga och fuktiga.
 jag frågade om dom sj topphöga?
 Ja då wore inga nytta till då
 en i alla fall ska kugga trädet
 för vi har fatt grenarna och så till
 best fast det blir ju inte så mäl
 best ifrå dem, då måste blir på
 stamm ä stockarna när dom är rik-
 tigt utblotta. När faller in träden?
 då gör vi se nått tillfälle på hösten
 ä här är inte långt till dammen
 ä då ä så bra, så då är inte långt
 ä höra stocka vi bara släpar fram dem.

Sedan gick vi bort till den gamla dö-
 =men, i den låg två Linnestöckar ej stora
 Här ligger ett par klumpar på botten
 som du ser säger Wetander, som är färdiga
 att ta upp i höst, som har legat övert
 ett år, men jag brukar möj inte om som
 de ja ta liggat, för vi ska sälja gäsen
 De våra är i jag vill inte ha några bröster
 mer än vad jag gjort. Ni använde
 ju grenarna också har ja höst, har
 behandlade ni dem? jagar jag, ja: vi
 tag de rikaste som va grova i raka
 är som koner vi i knippar i lade
 i dem också te blötisig, men som be-
 =hövde inte ligga så länge som klumpa
 den lossnade lite förr, nu är här
 säga som to ja upp i värde, har ni
 flängt dem? ja då gjorde jag vist
 en del åtminstone de rikaste.
 Vi berättade Wetander om sina Linnestö-

Detta brocket var på somaren 1839.

Då en lind var tuggen så kom det alltså upp nya skott kring stubben.

Lindens

Lindens och Eken hade ena ena som som beständade, ty båda är fjällträd i både växt och ålder, som har sin stora lilla krona utan båda klippa och träpuggas, men kan skiljas genom att Lindens ej kan växas som lindväxt dess träd växt som en växt, och låter sig lätt planteras, och sedan får den både gödsling och vård genom besättning och försörjning av sin unga krona.

Den planteras till åker vid sägar och intill uthus och gator, och var man onskade sig ett stort ståtligt träd, men dess gamla löv är till stort besvär i Trädgårdar och släterängar.

Någon lönn togs aldrig ner utan att den söksade och det var högst sällan. Trädets kvalité är mycket hårt och bar en vacker färg, och användes till stöbler - mattdrick - vårskyttlar - hyvel = stockar - trötallnikar och mer sådant finarbete. Dora ville som sagt ej hugga en lönn uden rätt stöd vid ett bortrivet ösetorp ute i vildd skog - gerv, om lönnen haft någon Medicinsk värkan är obekant. Men på våren så tjäna lossnad i trädets och soften började gå så borrades det alltid i trädets stam $\frac{1}{2}$ meter från marken, i hålet sattes en rörlänkande trä kran eller en (sveckå) som det kallades, i denna trä kran fick soften rinna ut ur stammen och rinna i ett håll denna saft som var sot användes till matdricka så den var hårt och gästad.

Var näsman storså borrhades det
ofta på löcke trä och trä ställen
fast på olika avstånd, dagen kan
ju bara droppvis så det gick snabbt
det tog betydligt längre saften gått över
i stora träd, På samma sätt tog
man saft eller (lag) från Björken
men aldrig från andra träslag.

Åskerv.

Åskerv är ett högväxt trä, och ^{waxen} och
växer allmänt särskilt på mågorna
der den har sin värd genom löcke
topphuggning och grenhuggning. Teckningen
segi 1. - och 2. är alldeles lika gamla åskerv
som varit smiddade eller topphuggna
ett är färre, de små unga skotten
visar åskervens efter sista topphuggningen
genom ^{efter} topphuggningen så kan nya skott
utdrivas nere på den kvärliga stammen

likaså (sigt) by dessa unga skott blir
 så smärning om grenar som som får
 växa. Om rögnå (som man äter smer=
 =da av asken ty lövet är ett kraftigt
 foderämne för alla husdjur, (ej oafallet
 löv) utan det gröna som torras på
 sina kvistar. En gammal rotad ask
 kan ej utrotas från sin plats, ty
 askens rötter går så djupt att det ej
 går att ta upp dem, tur som är
 skadas och huga. Asken är ett prydnad=
 =träd då des rika löv har blagit ut
 det är lätt att plantera både enskilt
 och till allier vid vägar och gator
 i anslutningar och på god mark så
 planterades den någon gång för fram=
 =tliga behov, ty des träd kvalité är
 fint och ädelt, både till redskap
 för landtbruket och till fämate nöb=
 =ler. ty all. Kvätlig utväxt är hosigt.

och användes till finare beslagning
och i sätningar, träet användes också
till ekar i vagnstjul - och i sludar
Höravser - å finnar till dem, om
Stöckarna sågades också plank det an-
vändes till grunder och så väl som
finare Tavelromar. Det sådes att jävakt
asklöv skulle läggas på ormbett, så
skulle giftet ej sprida sig, och värken
komma bort.

Aspen.

Den är ett vildt och högvaxt träd
och planteras till allier vid vägar
gator, men ej i närheten av odlad
jord ty aspens rötter och röttskoth
som är ligen växer upp. som är
till stor skada för åkern, ännu
vare om den tapp högs eller om
den helt högs bort, då sneu som

förtare ty rötterna var nästan omöj-
 ligt att utrota, men vill man
 ha bort en asp från en obekvämlig
 plats å få den att söta ~~av~~ sig själft
 så skall man på sommaren flänga
 av all bark så högt man nåcker på
 stammen, samt knacka barken lös vid
 roten eller den senare blivande stubben
 men det tar mer än ett år innan
 den fullständigt är död, sedan kan
 rotskotten ryckas bort från roten
 flänga alla skott vaxa så bildas det
 fort en liten park ^{efter} ~~av~~ endast ett
 träd. Trädet har varit av mindre
 värde förr i tiden, aspen värdades
 så endast för lövet genom toppkugg-
 ning av stammen och grenar så skördades
 det mycket till kreaturen
 helst till hästar, som åt det begär-
 ligt och var mycket närönde föder.

Då man sessare är trak aspen fått
 mera värde och värd, ty de raka och
 fina stammarna säljes till värens
 Tandstickfabriker landet runter
 Numera toppkuzs inga asper, dan
 kuzs nu på bosten eller runt om ty
 lövet används numera inte, ty
 lantmännen anser att det som ej lönar
 arbete och värd. Aspträdet kan ej
 användas till någon redskap för
 en lantman, ty trädets kvalite är löst
 och dåligt och motstår ej rötta.
 Gården till Brändved är asp ej
 efterfrågad ty den brinner dåligt.
 Då jag här talat om asplövet så
 så kom jag i häg en lördag jag hörde
 som barn, den berättade att Jesu kors
 var hopslaget av aspträ, och därför
 kan asplövet ej vara stilla utan
skälver hur lugnt vädret än är.

Enen

Enen har varit det mest värdade träd i äldre tider. Ty var en enkelt stod i ången eller i tronarken så rissades stammene från grenar, för att den skulle växa hög och lång. Enen användes huvudsakligen till Hängnader i gårdsgårdar kring ågorna och kring åkrarna och vid gator och landsvägar, om den skulle höjras tusen fot gårdsgård, så gick det åt tvåtusen som Enstapelt = bok, (ett fot räkades 3. alnar mellan varje par stötar) och vid varjt annat par, sattes en till stöta.

Det var ej underligt att den värdade enen mest av alla trädslag. Fans det var någon gammal och grov En så sprakades den till stämman blev så grov att den kunde användas till lagg = stäm till laggkors, träet är hårt.

och fast och har en god lukt.
 både bär - ris - och råttorna. Or. Arde
 - siska. På 1870-80. Talet så skördades
 Timtals bär i de småländska skogarna
 både Hengårdar Borgårdar, Torp och
 backstugesittare hade Embären som sin
 Nyäskko på vintern, den beredd
 gott dricka och kakte soppor i mat
 av den söta Embärsaften, den var
 samma sakhalt som socker, då den är
 kraftigt tillredd, men används den ej
 ty nu kan ingen tillreda den, och
 lika kan ingen skörda den.

En gammal legärd har berättat, att
 då Jesus bar sitt kors mot Golgata så
 ville han vilar, då liden han visad
 en Embärske att sätta det mot. Då
 välsignade han trädet med det att
 Embären skulle bära frukt under hela
 sin kommande tillvar så länge den fanns,

och sedan har Esen varit fruktbarande
 åren för hans fiender, och som sagt
 inte endast Bären utan hela trädet.

Med sine Presaten S & B Kariip,
 anbefaller Esen som helande hjälpsedel
 mot flera svåra sjukdommar.

Det borde ej tillhåra denna upp-
 teckning men efter som tanken för
 några minuter stannade vid Enbærken
 så flög den över till mitt gamla
 barndoms hem. Bland Ljungen i
 fattiga Smölan för 84 år sedan, där
 jag själv som ung gnuggade av
 de vita Enbären på barnerna utan
 för stannaren vid väst men.

Jag besöker denna plats ett par
 gånger årligen, jag var där just
 nu på eftermiddagen det är 16.
 kilometer dit, jag vill se Lommas

i skogen och den gamla oxeln där
vi som barn plöskade oxelbär
som Abbe torrade och malde till
blandning i brödet 1869. & 70.

Den kära oxeln var fortvinad men
ändå med ett par gröna grenar.

Jag uppsökte den gamla fortvunne-
=beare fast mossan hade nästan betat
den, ett minne från den finska kriget,
jag satt på den då kyrkklockorna
kungjorde Konung Karl den Femtondes
död. jag var då 7. år. Min gamla
farmor satt på Träskeln och sydde
på en strumpa, & jag satt och skulle
snida till mig en häst av en
stor Tälbark, då klockorna började
ringa så stånade farmor med sin
stickning & började gråta, då frågade
jag: varför gråter farmor? jo: vår
kung död! har vi ingen kung då? nej.

men vi får en i stället, ja då behöves
väl farman ^{inte} gråta i ja då förstår du
inte Barn lilla. Detta var ett av
mina ästa barndomsminnen ~

De vackra Lönnarna vid porten stod
helt försvinnade utan värdare.

Wid detta ställe så väl som alla
andra, fanns alltid ett blomland utan-
för fönstret på långsidan av huset,
i det planterades allhandla kryddväx-
ter både för vällukt och medicin
såsom Molont Lowändel Isop äbrudd
gränsytikon Wulmo Selloia, den röda
Pionen stod mitt i landet. Mattreun
busken var planterad särskilt, liksom
Thågsen både vit och röd, Wid
ingången växte Koprafogren på sina
uppsatta bestängar, längre ner at
gården växte humlen i stensöset
på sina stängar. Krusbärs benkarsa sj
at förglömma.

alla spår efter nämnda planteringar är
 ar liksom växterna för alltid borta,
 endast mossor och tjung i buskar
 (Embuskens) som tar jorden i besittning.
 (Stammstam i Småland) —

De träd som ansågs olämpliga
 på inägorna vid ökrarna och ängarna,
 var Tallen - Granen och Embuskar som
 ej värddes till stover som Widebusken.

Så fanns det alltid någon gammal
 nästan utlöende Björk dessa högs
 bort ty som gäld alltid en mängd
 solnat ris, men Hasselbusken ficks
 alltid stå kvar, dels för kapparna
 (Stamarna) som användes till Korgar
 och säll i redsel och dels för
Nötterna som arligen skördades.
 men det var ej alla är det blev
 Nötter

Widbursken

Är en vild växt den värdas ej
 den går ej upp i stammar, och de
 största stamarna är endast som vidjon.
 som användes som hank å vid till
 = fälliga hägnader. Det fins flera
 sårter's wide, men jag känner ej mer
 eller flera än den vilda, men även
 en del av den användes för Hoggarbe-
 = ten den har ingen medicinsk kraft
 vad jag vet, träet är dåligt och
 användes ej till foder åt djuren
 men begärigt för Ägen och Rädjä-
 = ren som repar det gärna.

Tallen

Detta värdefulla vilda träd växer högt
 och ståtligt om det får bli gamm-
 = mat och moget, det användes till
 byggnadswirke i alla former, både till

stolpar - spinnor - Slipers Brännved
Kolsvedr - Möbler och diverse husgeråd.
 Kullarna till efterplantering, och Barren
 till Nedensin liksom (Struntan) eller
 (Somarens årsstoft) av de gamla mogna
 stubbarna brännes tjära och beck.
 Tallen toppkugs alldrig den värdar
 sig sjelf, Tallen användes till Byggnadsverk.
Granen

Granen och tallen växa i samma
 jordnsän, gransens yriga grenar håller
 Tallens stam ren från sötnode kvistar
 och smuttna grenar. Granens trä an-
 vändes till Byggnadsverk i olika form
 både till väggar, golv och tak, till
 Tak i form av bystade stickor
 och vidare till papp och papper.
 Granträ användes också till laggkärl
 Det sägs att Skölen Lisaverkas av
 gammalt inogst granträ, har jag hört.

grenar av gran användes alltid till band på grövre laggkärl. Mindre gran grenar användes till hågsvedjor och trank då dom hågsode gårdesgårdar, yngre gran = stammar användes till trinn eller byggnadsvirke, även till hästevirke och diverse stängsel. Vid Midsommartiden så barken var lös så fjängdes den av stockarna så som hogg pappersvirket, barken torras och hackas och säljes till Garnerierna, och användes vid beredning av kudar och läder. Nu mer så utskärs kuttarna, till eftersädd so med fröet. Graesem topp hugts, sjö den den värdat sig sjölv. Kan sjö användas till någon ökerbruksredskap om den är medesin vext är obekant det blir inga fjär stubbar av gran.

Björken

Björken tillhör våra bilda växter
 den kan kallas både wild och tam
 den växer med samma förnöjsamhet
 såväl på berget i vilda skogen som i
 trädgården vid stallet, den värdar
 sig sjelft, man låter sig gärna värdas
 som ~~den~~ ^{tam} växt, den fortplanter sig
 sig sjelft genom sina frön som
 blösten sprider omkring.

Kuggar man nu bort den stora stam-
 skog^{en} så upp växer det tjäglats nya
 skott omkring stubben nere vid mark-
 = den, vill man nu värda dessa så
 kan man få flera stamträd vid sam-
 ma stubbe, men det går som i
 utan alla lugs bort endast två kan
 få stå kvar, usga träd topp lugs
 aldrig, utan endast så starkt som
 är planterade till pydnads träd.

Björken högs tidigt på hästen men
 sedan lövet var grönt det knistades in
 och fick tjarna, det användes till fo-
 der för fåren på vinternarna.

Men som fåren nästan har gått
 bort så hugs inget björklös als,
 och björken hugs nu på vintern
 till red och virk av alla slag.

Kvaliten i Björkträdet är god, men
 för ej huggas på sommaren, om det
 skall användas till redskap, och nästan
 all redskap göres av björkträ. Ty det
 är starkt och hållbart. Björkträ
 användes aldrig som byggnadsvirke
 till hus men väl till alla sarter
 möbler, men sådana gamla björk-
 möbel blir ofta angripna av trämal.

Som all redskapen för lantmannen var
 av björk, så visste han var han hade
 en passande björk på sina ägor i den högs

Björknäver.

De vita och slöta björknäver sparades ty på dem skulle man fånga mörser på sommaren då den blek lösnad.

Näverna skulle användas till så många olika ändamål men det måste var till underlag på torrtak. Björken sömde sig fast att den vita barken var ab- = flädd, den bruna satt kvar, men ny näver växte sig till på nytt.

Björkhäck

Till häckar användes flera sorters växter men björk, men Björkhäcken var svårast att värda, därav att den var från högslättig växtart, och därför var det svårt att få fram grenar nere vid marken för att få den tät där, därför så fick dessa toppklippa de små plantorna varje år, som kunde sig på

ty då brast dom, vidare så blev
det alltid risiga å sölnade grenar
worje, ^{är} ser man hade Björk häck fick
ej några djur betar, ty dom ropade
av lövet och barken på de unga
skotten och grenen sölnade, och
vidare blev den aldrig så tät utan
djuren gick igenom den

Då en Björk häck planteras så
utsäddes ganska små plantor, dom toges
över allt, men såndas bäst vid vägar
och vi gamla bödelagda grustag, som
sätter ganska tät utifall det inte
alla tar rot, avståndet lämpligast
tio ^{meter} ~~meter~~ i god jord

Den björken har någon suede-
sinns kraft är obekant. Men en
gammal Bondmora i Kråkshult berättade
att man på hösten skulle plocka Björk
= löv å koka en svag lut, å låta jaken

dricka av den, de får som ej drack
av luten var ej friska och därför
levde dom ej till nästa vår

Torvar eller klotformiga knutar, som
~~man~~ man ofta får se växa i Björk-
ens lösa grenar (vågarig växt) den
skulle tas ris på den & dessa knutar
skulle sättas i mjölksten & mjölken
silas igenom, det skulle skydda för
färdtrollning, så ingen kunde skada
mjölken. Björklöv skulle också vara
ett godt & hälsosamt stoppmedel i
kuddar och sängbältrar, det skulle
upplösa grönt och fullväxt samt tor-
as väl, inuomhus ej traller bli oall-
sades det, En billig stopp full smot
fjäder eller dun. Jag har också
hört att någon gammal rökare har
använt Björklöv som röktabak.

Hacktor

Bland hackväxter så intar den främsta platsen då den värdas väl den sötnar sällan av och kan flätas och tättas så fort den växer den kan flätas så tät som träst och är rikväl grön, den är ej oerätlig, om en stam växer i klumpig form så kan den bli som full två och flätas in bland de andra i något församling så länge den flätas så slipps den ej och när den om några år fått sin höjd så slipps den, då utgör den ett säkert skydd både för människor och djur, (osser ej för Bilar) Inga djur kan äta av lövet ty stamgrenarna har taggar Hacktoren kan drivas upp i höga stam träd om den formas dertill.

usens toppen blir då kronfotsmjög,
 den fortplantas dels genom rots³
 skott och dels genom att nerslita
 sticklingar som på hösten övertäcks
 med jord. Skall hacktosen få en
 god prydnad så fodras den vörd
 liksom andra träddar, Här i små-
 land förekommer den ej som vild-
 växt, på alla platser, det är endast
 på Öland vad jag vet. Om den
 hos någon Medicinsk förmåga är
 obekant, får den växa till hög
 stam och ej klippas så blommar
 den då den blir gammal.

Plantorna är dyra då dom skall
 köpas från Plant skola. En tät
 hacktoss-bäck är ett gott vindskydd
 för dammen och snöstormar.
 Hacktosen blir den är satt
 och spräder inga långa rötter. Kring
 sig.

Pilen.

Pilen är ett och förblir alltid ett
 orördat träd, därför att det växer
 till heder eller vagnsyddnad, den är
 vild, och den förmår sig sjelf, den
 växer var som häst, men trivs bäst
 på siltvänd i fuktig mark vid åar
 och bäckar, den stannar på sin plats
 antingen som buskväxt eller stamträd
 den sprider inga vtskott kring sig
 den är lätt att plantera, om
 sugger unga stammar eller grövke
 grenar och sätter med dem 20 i 30
 beständelser i fuktig mark så tar
 som rot av sig sjelft och som
 sätts ner på hösten så skjuter
 som lövknopp på nästa sommar,
 På det sättet går det lätt att
 plantera häck av pilen. Dessa
 häck måste värdas och klippas,

annars blåa som högstamiga träd,
 men tugs den gamla stammen så
 oppkommer nya skott vid stubben,
 och då blir häcken tätare ty skotten
 är sega och kan flätas samman.
 En sådan häck planteras vid
 gårdar på ^{en} inöarna. Pilen kan
 planteras till allier hemma vid gator
 och vägar då den blir ganska hög
 över 10 meter hög om den ej ~~huggs~~
~~huggs~~, ofta värddades unga Pilstammar
 och användas till band på segghård
 ty själva träet är mycket segt,
 för öfrigt så används ej träet
 till något husbehörsreklam för
 landtmannen, Lövet är begärligt
 foder för ~~fäken~~ Pilen är ur
 gammal ty det står i Bibeln att
 som hängde sina harpor i Pilträ.
 Pilen ~~senas~~ blom, men skördas ej.

sklen Alträdet.

Alträdet är vilt växande och hög-
växt, det får varda och sköta sig
~~sig~~ själv, den växer hög och oförantlig
och växer var som helst der som
fins jord men i på berg och stenrose
men fins bäst vid käll i vattendrag

I äldre tider så användes stammarna
till ^{i Tigg} allhandla föremål, därför att själva
trädet är så lätt, i därför så skona-
det alltså, de grova stammarna, som an-
vändes till snäskeolar (skyfflar) med
långt skaft, och dito till skyfflar,
på bogen allt öste sad med, och till
skapar med kortare skaft till att
ösa i sådeslären och i säckar på mer
sådant arbete, mindre skapar skyfflar
att ha i mjölslären, och i källaren
samt grytslevar i Stubgerädet.
och till Traska till hela familjen

Men till redskap för lastbruket
och till Möbler kunde det ej anses
= dast ty det är ganska skönt och billigt
till sprickan sönder. Nitskyfflar
fan ej på den tiden.

Men kan man säga värdes på
det sättet att de raka vackra stammar=
= na högs användig till Brännved, endast
de är stora och mycket kljoförniga.

Attänket användes ^{för} Jäven om något
högs medan det var grönt.

Slade dam mycket loppor i huset
så ropades alla vid Widsomna och
stodde på gälet, det ~~stoddes~~ stoddes att lopp=
= orna skulle fastna på det då man
sekte i trampade i levet. ty på lävet
fanns vid den tiden likasom ett
gummiklister om sig ligger, om
det hjälpte mins jag ej, Men i
sångarna kunde det ej ströss ut.

Flåder

Den är en vild buskväxt, ty den växer var som träst, men i ute i barrskogen ty den vill ha en öppen & solig luft, i gamla tider så planterades den vid husen på mögorna och användades ty den är medelsinväxt, den planterar sig sjelft, dels genom rotskott och dels genom bären, den är ett vackert prydnads-träd genom sina rika blomkronor, Flåderm ansågs både som läkare och medesin och äro som pasient, ty många sjukdommar skulle man ~~kunna~~ bära ty allt ont kunde sättas bort i Flåderträet. Jag läste en gång i en gammal bok, om Flåderm; att redan innan muskvansträgen började, så hade våra hedniska.

funnit att flädern var ett lemnade
 apotek, och att den skulle planteras
 i närheten av stensiska gravens boning
 och det liknar ofta så, ty om
 man uppsöker en gammal Kaplats
 som varit bebygd för 80 a 90 år
 sedan, så finner man ofta en
 gammal förteimad fläderbuske vid
 något stenröse, troligast der den
 gamla begravningen ståt.

Det sedes att ett avkok på flä-
 derbuskens rot användes som afjörande
 medel, och att bladen användes som
 pläster på brännsår, och Blommor=
 na som svettdrivande, vid hård
 förkyllning, denna ordination är ej
 utgammal, den kan man få höra
 ännu av en del äldre personer
 och till på fläder blommor bruk jag
 själve druckit, det är mycket behagligt.

Som väveri om flåderu sådes det att om man fick tandvärk så skulle man skära ut en trästicka under barken på en gren i flåderbusken, och peta (sticka) hål på lundköttet med den så den blev blodig, och sedan sätta in den omedelbart lika i grenen som den suttit, och sedan förbinda det med en röd ulltråd det skulle hjälpa för tandvärken sådes det.

På detta sätt vade trädet fått tandvärken, och på samma sätt kunde man sätta bort Bölder och varbildning, sådes det. Thi som koktes på flåderbark användes som kräkmedel. För kor som fått mjölkfeber, skulle avkok på flåderblommar vara drivande och välgörande.

Det användes även för tvättning av av svårloxta gamla sår.

Jag har hört en gammal legend
om ett föräddaren Jüdas Iskariot
hade hängt sig i en gren i ett
frödeträ, och att han fått ena
örat klämt mot trädets stam, och
der växte en svamp på stammen
adels. Likt ett öra, därför så har
flöderskärvarna fått denna öronlik-
=ande svamp, sågs det vidare
så blev detta träd stängläst, d. v. s.
utan kärna.

Om kärnen kunde
beredas saft, sylt och dricka, som
skulle vara mycket hälsabringande
och tags några tillvara så, som
blev mogna, om själva trädet var
ansänts för något i släjd är obekant

När den står den ståtliga flöder-
=busken endast som prydnad vid
något gammalt hus, den klips
eller topphugs aldrig, den får skata
sitt eget

Säljen

Är även ett vildt växande buskträ
 som värdades därför både i mågor
 och utgörs kan man säga, ty de
 grova stammarna användes alltid
 till mindre laggkärl förr i tiden,
 och därför så fick den stå så
 väl hemmen i ängen och på åker=
 renen som i skogen. Själva träet
 är vitt i ytan men ~~men~~ har en
 ködbrenn kärna varför föremålen
 som gjordes därav fick ett vackert
 utseende. Bland föremålen som mest
 tillverkades av sälj, var mjölkstavar
mjölkstavar (böcker) smöraskar - lyckes
 = kannor glimaböcker med lock.
 Träet är luktfrött. Säljen topphågs
 aldrig eller klipptes ej, den användes
 ej till redskap eller Möbler och
 var ingen medicinsk växt.

Oxen.

Detta träd kan man kalla
 både vildt och tamt, ä växer var
 som träst, den växer sakt, ~~här~~ ^{är}
 ett mycket hårt och tungt träslag.
 Det användes till Hyvelsockar och
ruddar till brytverk vid Imbereds-
ning, Oxen användes endast på så
 sätt att den högs ej förr än den
 behövde användas, den växer ganska
 lite på en 50. år så den växer
 vild, den sattes blev den
 kvar på sine plats, den sprider
 många besvärliga rotskott, den
 planterar sig genom bören.

Träet användes också till Huggor
 i Tröskverkskjul och sägnverkskjul
 och Lagerbjörnar m m, Men till
 landtbruksredskap användes det ej
 ej träller till Stöblet

I vår nu nya tid så hugas de gamla skördade oxelträden helt bort och säljes förmånligt ^{till} Tunnstorksfabrikerna för tillverkning av Tunnstorksvar (Metermätt) och oxelens plantor planteras hökar kring trösgårdar der Sjurr lj beta ty lövet är begärligt och här klips dom likt andra hökar. Wissa är här oxeln en rik tillgång på stora Bärklasar, som alltid skördades förr i tiden, (ej nu) Bären som är mycket goda och matnyttiga användes då på många olika sätt, dom plöckades eller bröts ner, och torkades hårt och blandades i söden och maldes till mjöl i ibland brödsöden, Bären är mycket näringsrik och öts begärligt av både unga och gamla, särskilt under nöden = åren 1868 & 1869. då skördades alla.

Rosmen

Rosmen är ett stöttigt stamträd och växer både tunt och vitt, det kan planteras som allé både vid vägar och gator och får alltid värda sig själft, den får växa vid åkrar och på ängarna, ty den sprider inga obehagliga luktter kring sig. Den kan paras till nejje tre gånger, på både vår sommar å höst

På våren med sin löghönska på sommaren med sin rika blomning och på hösten med sina röda bärklasar då lövet fallit av. I äldre tider så skördades även dessa bär och användes i likhet med lingon och till syltning.

Blommar och bär fins på våra apotek. tid en del medesin men vilken är obekant.

träets kvalitet är segt och fjadrande
 det kan användas till långpinnar
 och kragsbänglar - gyskraft - spadskä-
eft. m m sådant, Stämman sågades
 allmog till bräder eller till förad-
 ring

Flyghon

Den är samma träslag men växer
 ej på eller i jorden, den växer i
 andra träd, dess tillkomst har
 kommit genom bläst eller att fåglar
 har fört dit fröer eller bär från
 andra träd ä gänt dessa i massor
 i en stark klyfta eller trästämigt.
 Träden i denna klyfta fins alltid
 gammal mossen bark och lav, här
 har fröet eller båret fått så mycket
 et jordmån så att det fått lite
 rot fäste vid grävningen, och bär-
 fått att växa

Har nu det gamla trädet varit
lite brakit eller lite mucket i
själva botten på klymsan så har
ju den unga flygplantan fått
mera att växa uti.

Flygträn är mycket sällsynt,
jag har ej sett sådana mer än på
den stället, den enda platsen är
vid Singatorps Prästgård Östra härad
i K. på län, alldeles invid vägen när
till stationen, der står en stor tall
ungarna och och oförmyndig klynning
i denna klymsa växer en ganska
stor Björkkbuske med hänglån
båda 4. meter från marken,
under de många åren björken har
växt så har den trängt i den
gamla klymsan så att den har spret-
~~it~~ = krit; Någon gång för åtskilliga
år sedan har den satt om ett järnband.

men så fort björken växer och tron-
 på så trycks bandet in i tallstämman
 och här ser man tydligt att bandet är
 (Bandet hindrar tallen att växa)

Det andra flygträdet är på en gård
 i Torsås i Kräkshults socken östra härad.
 7, 1, 10; här har rönnen fått plats
 i en mycket gammalt kösbärsträd, som
 växt i två stammar en meter från
 marken, nu är trädet söndat och
 och avsågat vid klymman, och rönnen
 får växa ensam i den gamla stubben,
 jag var där för någon vecka se-
 =dan för att få ta ett foto, men
 vädet blev helt ogynnsamt, denna rönn
 är cirka två meter hög och i två a tre
 rotstammar. Det tredje flygträdet
 är en rönn, och växer i en gammal
 sto klymning Lön på Hässleby Kron-
besittelse Hässleby socken Södra Wedbo

bärad j kps län, alldeles på gränsen
 till Marionnelunds Höping, denna bömm
 är ganska ung, ty den är vel knopast
 med en en halv meter hög och två
 stammar, och växer en $1\frac{1}{2}$ meter över
 marken. Flygrönnen kan ej komit dit
 utan föglar. Typ Nötskräkan har flugit
 dit med bär och gömt dessa i flytån
 i den gamla bark och lammvån och
 sedan gömt bort dem, och där har
 kärnarna grott och slagit rot.
 Men flygbjörken är troligast från
 björkfrö som vinden fört dit.

Det berättades i min barndom
 att flygträ var trollträ, och att troll-
 en skydde det, Om man var ute
 på färavägar så skulle man ha
 bekpinor (försätt pinor) av flygtrön
 så skulle ingen kunna skämma hästern.

samma förhållande var det om man hade piskskottet av flygkorn.

Om man hade kastören av flygkorn så kunde den ej förtrollas.

Silberpappet

Är en högre buskväxt, den planteras i våra trädgårdar och terrasser, och är en fin prydnadsbuske med sina silbergrå blad och de små gula blomborna. Lemmar en riklig parfymdoft kring sig, men den blir ej på sin plats, den sprider rotskott från sig på 10 a 15 meters avstånd, och därför planteras den nu högst sällan i trädgårdar. Om den får växa a bli gammal så kan den få en stam på 2 a 3 tum diameter. Trädets art a kvalitet liknar Syrentträdet.

Tidebast (Livel)

Denna växt är vild men kan bli tam om den flyttas hem i trädgårdsden, den är mycket sällsynt, och kan ej letas upp i mark å vid vatten. Nog någon annan tid är då den blommar tidigt på våren, den blommar före att lösknopparna komma & blommorna är rödgreddsina och sitter på själva kvisten i grupperis utan skoft. Såväl blommor som bär skall vara mycket giftiga. Jag har hört sägas någon gång att ett bär kan ta dö på en oxe och tre bär på en Björn, jag har aldrig sett den planterad mer än i flera trädgårdar, och båda dessa familjer vor barnlösa. Tidebasten beträtades alltid som ett trollbuske.

Trollbuxen.

Trollpackan skall ha sakt en gång,
att Tidebast ä vämmerot, ä dag te
bot, ä små småt.
Tidebastträdet är medesinväxt och
fin både som blommar bär och
bark på våra apotek.

Basten eller barken användes som
medesin för kor ä kalvar om
som blivit förtrödd, sådes det.

Ljungen.

Denna växt är wild och värdas ej
i stället hatas den, men den är god-
modig, för den ej växa i fred ä ro
så försvinner den av sig själft
Den kan både slåss och betas bort,
Den trivs ej gerna i en äng som
slåss och betas ärligen, Ljungen är
ett gott foder för fåren om den
skördas då den blommar.

Obekanta träd

Det finns vidare en hel del obe-
 kanta eller sällsynta träd som
 man delvis planteras som Prydnads,
 då man är ej allmänna, såsom
 den högväxta Poppel-pilen och
Tusen - och Hästkastanjen, samt
 buskväxten Barberis, Här i Små-
 land särskilt i mellersta, är dessa
 träd sällsynta, endast Hästkastan-
 jen kan man få se planterad i
 något samhälle, men ej i byarna.

Om detta ^{Träd} har det berättas att det
 skall var mycket Medicinskt, i både
 blommor och rötter, men barken
 är obekant. Nu slutträdet till
 verkades förr i tiden finare möb-
 eler, även stubbarna användes
 till beläggningar av möbler.

Ridskning

För 60 & 70 år sedan eller före 1940. talet, så hörde det till god skogsvård att ridska eller rensa upp i skogarna från gammalt sålmat, å minner värdiga träd. Träden rensades från sålmat ~~markna~~ grenar och alla. En ~~sub~~ ~~skat~~ ~~st~~ ~~ad~~ ~~es~~ ~~upp~~ ~~för~~ ~~till~~ ~~v~~ ~~ä~~ ~~xt~~ ~~av~~ ~~sta~~ ~~nk~~ ~~er~~ ~~till~~ ~~h~~ ~~ö~~ ~~gn~~ ~~ad~~ ~~er~~ ~~å~~ ~~de~~ ~~små~~ ~~kv~~ ~~ar~~ ~~da~~ ~~Träden~~ ~~hö~~ ~~gs~~ ~~till~~ ~~h~~ ~~ö~~ ~~gn~~ ~~ads~~ ~~re~~ ~~nk~~ ~~er~~ ~~s~~ ~~ä~~ ~~d~~ ~~ant~~ ~~f~~ ~~ö~~ ~~r~~ ~~e~~ ~~k~~ ~~o~~ ~~m~~ ~~m~~ ~~e~~ ~~r~~ ~~a~~ ~~l~~ ~~l~~ ~~d~~ ~~ri~~ ~~g~~ ~~nu~~ ~~i~~ ~~den~~ ~~nya~~ ~~t~~ ~~i~~ ~~d~~ ~~e~~ ~~n~~, ~~fy~~ ~~den~~ ~~no~~ ~~da~~ ~~skogs~~ ~~o~~ ~~ver~~ ~~ke~~ ~~n~~ ~~g~~ ~~e~~ ~~n~~ ~~li~~ ~~ka~~ ~~r~~ ~~s~~ ~~om~~ ~~om~~ ~~en~~ ~~tr~~ ~~ö~~ ~~m~~ ~~b~~ ~~h~~ ~~ö~~ ~~d~~ ~~e~~ ~~o~~ ~~g~~ ~~g~~ ~~å~~ ~~t~~ ~~skogarna~~ ~~de~~ ~~unga~~ ~~st~~ ~~am~~ ~~m~~ ~~ar~~ ~~na~~ ~~är~~ ~~son~~ ~~der~~ ~~br~~ ~~ist~~ ~~na~~ ~~å~~ ~~de~~ ~~små~~ ~~l~~ ~~u~~ ~~s~~ ~~k~~ ~~ar~~ ~~som~~ ~~f~~ ~~ans~~ ~~är~~ ~~h~~ ~~e~~ ~~l~~ ~~l~~ ~~f~~ ~~o~~ ~~r~~ ~~k~~ ~~v~~ ~~a~~ ~~r~~ ~~da~~ ~~av~~ ~~det~~ ~~m~~ ~~y~~ ~~ck~~ ~~na~~ ~~r~~ ~~i~~ ~~s~~ ~~e~~ ~~t~~

Händ-

Den skog som skulle bli ständ
skog värddes väl genom riskning och
och gallring, men något halv växt
och sämre som växte på slätare
mark den högs mer allsammans och
brändes som sagt till Svedjälund
Stammarna efter avbränningen togs
till Kolwed, och det spårades i
skog till Kolwed, ty Kolven var Bondens
sida inkomst, ty ved gick i att
sälja på den tiden. Den som
högg björk till lövtäkt så utsåg som
Traden som den ansåg passande för
sina redskapsbehov av olika slag.
Såns det en gren som var växt
i vinkel så togs till en KROKA (Hansal.)
den skalades i torrades och spikades
upp på en vägg att hänga sinersse
redskap ^{och} verktyg på.

Att en man måga misbildade förel-
 möt under Riksrättens så högs dom
 och förrevarades lita domar passade
 vid något tillfälle.

Riksrätt kunde utföras alla tider
 på året, men var vanligast höst eller
 vår och sättet var att rätta mans-
 högt d. v. s. så högt att man kunde
 gå rök under gredarna, alla sötnade
 och oförändliga grenar högt bakt
 ginst efter stamman, som var lör-
 ken fick ej skadas, ty ett sådant
 barksår, (ty ett sådant) skulle en
 utgåttning om häva, och kunde bli
 bröda på själva trädet.

Den ägget, var en sista
 eller buskaktig, den var en stäl-
 skiva två tum bred ty den tjock och
 laska 10 tum lång och högt i udden
 lik en knökt fågelvägg, den var

insatt i ett träskäp Eniska 75, 6te w
 långt, denna kinn var skarpslipad.
 Med denna kinn högs gamla sömar=
 = buskar bort, och med den Kristades
 Enkeskärna som skreda bli staver.

Skändte Träd som var söla och
 vindbrutna högs mer och vanlig
 tunggaxa. Verktygen tillverkades
 av Byssiden.

En nåt uppsiskad skogdunge var
 ett stort röjje ^{se} sty man kunde
 på bundhatas meter se in i skogen.

Det skogsområde som Bonden
 uttog till Svedgeland väntades aldrig
 ty det skulle ståt byggas, men det
 var vrage som sjölar marken.

Ristning utfördes av gamla
 karpars och konstgjorda, som Bonden
 såg hade tid sjölar. Ristning utfördes
 även på Herrgårdarna

Malört.

Malörten växer alltid vid Boplatz
 = den, den kan betraktas som vildväxt,
 men som förs är den Toxic som för
 för vild, den är en låg buskväxt
 och Medesinsk, och därför ser växer
 fram bland de andra kryddorna ibland
 drog växterna. Presaten S. & B. ^{Frisk}
 beskriver den i sin gamla örtbok
 som ett verkande medel mot aptit=
 = löshet och dölighet matsmätning, samt
 mot verkare Wattersot och gallsot och
 ett godt medel mot magmask hos
 små barn Malörten kan alltid
 värdas väl av de gamla förk i tiden
 och det ^{är} ännu många gamla som
 ännu använder växten som Mede=
 = sin och till ^{de} sydd mot waken i
 Kläderna, om sommartiden så den
 ofta är svår på ^{de} bevarat

Kvistarna avskötes och stoppas i fäskas
 i fäskarna och i armarna på roddar
 och Trappjor, som löys i byråledare
 och i sängkläder som ej används
 om somrarna t.ex. skinnfällarna,
 och bland ullgarn, den är kraftigast
 vid midsommartiden då den blommar

Det var mycket brukligt att man
 repade av knapparna å lode den på
 Butäjer å fylde den med Branvin
 det kallades för molötsbrännan.

eller (en Besker) då som bjöde en
 sup så sade dom som så, Får ja
 bjū dej en besker i da Petter å du
 sin så harkki ut, å modlös pot!

"ja; tack, ja mästa dena är ja säker
 på, den kansje river om i vamma.
 (sagen), då ja ja la skata ma dig
 August, ja skal då han va ampete
 (stätt)

Malörten användes mycket som medel
 för djuren, särskilt sötnödluxen
 samt Holik och diareer, och om en ko
 mjölkade besk mjölk så gav den
 Malörtster till dricka.

Att malört användts som krydda
 på öl och Kaffe är obekant, och
 likaså så Bienen svärmade, men då
 användes en annan växt som heter
Rosört, denna växt gaddes kupan
 med ty den söta lukten gillade Bienen.

Malörten fins på våra apotek
 i form av blommor och Malörttdroppar.
 örten trivs bäst intill gammal hus
 och stenbåsen och sterna.

Från trädens bark och blommor och
slassa i tear användes alltid till
 Färgämnen i tremfärgning
 men däröver ett särskilt kapitel.